

ترك دكلم ديمك صوج مى، گناه مى، جرم مى، قباح مى (۳)

ترك دكلم ديمه نك صوج مى، گناه مى، جرم مى، قباح مى اولديغنى آڭلامغه چاليشيركن تركم ديمه نك ده بر معرفت اولمديغنه عقل ايردرمك گرگ. نه ديرسك ديهلم اوزمى سوزمه قاتمغه لايق اولمه مز گرگيور. بو ميانده آلبت تركلكه لياقت ممكندر. بو ده آنجق انسانك كندنده كى عجله جى، جيمرى، نانكور خصوصيتلىرى فرق ايدوب اصلاح اولمه استقامتنده يوڭك طوتوشيله ممكندر. تاريخك بر چاغنده بو يوڭك طوتمه سائقيه ترك اولنديغنى آڭلامق دنيايه زبون اولمقدن قورتولوشه، اشيايى سوسلو و پارلاق گورمكدن واز گچمكه مدخلدر.

بو بللى، چاغيله بليرلنمش بر قاراقترده اوزلاشمش انسان طوپولوغنه منسوويت آڭلامنده ترك اولمق انسانه ترك خارجنده كى قوملر كى مليت خصوصنده اوغرادقلى عالم شمول ياڭلسامه دن آرينمه باشاريى گتيرير. باشاريى زلر آلبته وار. موده رنلك اوڭجھسى و صڭره سنده باشاريى زلر هپ اولدى. هيچ برمز آنامزك قارنندن اوستون قاراقتر كى تمثيلجيسى بر باشاريى ذات اوله رق طوغمقدى. بو يوزدن باشاريى زلر كى ترك دكلم ديمه لر ينى حيرتله قارشىلامايز. آنلرى خوش گورمه احمقلغنه ايسه اصلا دوشمىز. دهاسى وار: باشاريى زلر كى ترك دكلم ديمه لر ينى حيرتله قارشىلاماز اولوشمز بى نه باشاريى زلغى مكافاتلاندران آيمازلىق ايچنه طالدره جق، نه ده ترك دكلم ديينلرى مكافاتلاندرانلر كى حق ايتدكلرى جزايى گجيكدرمه هولرينه صوفه جقدر. صويك بولاندرلشم اولمىسى بى آچلغى گيده رجك باليغى اولامه عملندن آليقويىميه جق.

بريسى، بريلرى تركلكى بگا سگا آتون تپسيده صونه جق دكل. وضعيت نه قدر تحف، نه قدر جان صيقيجى گورونورسه گورونسون عمللر يمزك آجر ينى نيتلر يمزه گوره آله جغمه اينانورسه ق و نيتمز وار اولديغنجه عمرمى امر بالمعروف، نهى عن المنكر استقامتنده گچيرمك ايسه؛ مجبورز بولايق صوده باليق اولامغه. طوغرى طاورانمق ايچون، ياڭليشى ترك ايتمك ايچون بزه يارار باليغى بولمغه اجبار ايدلديكمز صويك براقلاشمىنى بكه ليه ميز. طوغرى طاورانمه قومنى طوتدره بيلمك ايچون كيفمه خلل گتيرميه جك شرطلر كى طوغمىسى خيالىنى قفامزدن گچير يورسه ق اخلاقى آصقى يه آلمشدر. هر جسمى، هر اسمى ده، جسممى ده اسممى ده يارادان اللهدر. خلقتده قصور يوقدر. الله كيمسه نك صيرتنه قالدريمه جغى يوكى صارماز. قرآن بر يره و بر وقته بوشنه اينمىدى. بى بللى بر يره و بللى بر وقته بوشنه ياردلمدق. ايشمز موجود يتمزك يارادلديغى ير و زمانه مناسب يارادلمشدر.

عقل نقله رهبرلك ايدهمز. هر نه قدر انسان اولوشمزك آچيقلامسى يارادلمشلك اڭ شرفليسى طرزنده ياپلسه ده يارادليشك و ياراديجينك سرينى چوزمك نه بزم، نه ده يارادلمش بر باشقه سنك اوزرينه وظيفه در. گيده رك خلقتده قصور بولمقله شيطانلاشمغه باشلانيلان يره وارمش اوله جغز. خلقتده قصور بولديغك آن كنديكى الله يرينه قويمش اولورسك. بى يارادلمه موضوعنك مالزمهسى اولانلر ايچون ايشيتمك و اطاعت ايتمكدن باشقه وظيفه يوق. نه آپ آچيق ايسه آنى ايشيده جك، نه بس بللى ايسه آڭا اطاعت ايدهمز. وظيفه مرمى يرينه گتيرمكدن قايتارمغه بهانه اويدريمه لم. قايتاريى طورمه نه اولانديغى صويك بولان يلق درجهسى، نه ده طوتمق ايسته ديكمز باليغك جسمتى معذرت تشكيل ايدهمز جكدر.

بیله ایسته‌یه گیریشدیکمز چاباده ثبات ایتمکه، آندن یان چیزمه‌مهکه مجبورز. انسانه خلقه کیرلنمش بیلنجلری آریندرمه گوجی ویرلنمش دکلدن. هدایتته ایردریجی ده، یولدن صاپدریجی ده اللهدر. کائئاته چکیلوب چوریلمه جانلیلغی ویرن یالکزجه اللهدر. انسانک بو حادثه‌یه دخلی ایسه ساده‌جه دعاسیله اولور. بزه مسئولیت یوکلنه‌ین خیره می، شره می دعا ایتدیکمزدن. دنیا باشقه بر مخلوقه دکل، انسانه مصخر قیلنمش، بوگا مقابل و بونگله برلکده انسان بیلنجده کی کیره رضا گوسترمیه‌رک اخلاقی یوکسلده‌جکی مژده‌سیله تلطیف ایدلمشدر. یعنی دوزلدیسه‌م سوزینی دوزلیسه‌م سوزندن اوکجه سویله‌دیکمزدن کندیمری باشاریسزلغه محکوم ایتمش اوله‌جغز. کندینه خیری طوقنمایانک بر باشقه‌سنه فائده صاغلانسی ممکن دکل. اسلام، ایمان، احسان... صره‌یی شاشیرمیه‌لم.

شاشیق، شاشیرمق، صاپتمق اوزرمزه وظیفه اولمایان ایشلره قاریشمه‌نک نتیجه‌سی اولدیغی قدر سببیدر ده. بو بحثه تعلق ایتدیکی قدریله کافرلر طاگرنیک وارلغنه بر چوق دلیل گتیرمه ذوقنه طالمنش گیتمشلر، ایمانی بر اقتناع مسئله‌سی شکلنه گتیرمکه هر دورلو نفاقک زمیننی پکیشدرمشلدر. سوزی ایدیلن دلیلردن باشلیجه ایکیسی " ontological argument (وارلق بیلیمس) " و " cosmological argument (أورن بیلیمس) " عبارله‌ریله آگیلیر. بز مسلمانلر کندیمری نه بر طاگرنیک وارلغی و نه ده او طاگرنیک الله اولدیغی مسئله‌سیله مشغول ایتمکه مکلفز. اگر قفامزده کافر ته‌اولوگیسنه دائر فکرلر دونمکده ایسه؛ بوگا سبب اسلامی اعتقادی بر زنگینلک اوله‌رق قاوامقدن اوزاق طوتولوشمز و گیده‌رک اعتقادی زنگینلک قاوامندن محروم براقیلیشمزدن. اسلامی شفا اوله‌رق فرق ایتمه یولی کندی یاره‌سندن خبردار اولمایانه قاپالی طوتولمشدر.

عصمت اوزهل، ۱۹ ذی القعدة ۱۴۳۵